

Cho'lpon Ijodida Tarjimonlik Mahorati Va Uslubi

*Muslimaxon Ahmadjonova Anvarjon qizi*¹

Annotatsiya: Cho'lpon ijodida tarjimonlik mahorati va uslubi uning o'zining shaxsiy janri bo'lib, u o'zbek adabiyotining tarqalib o'zaro aloqasini yanada kuchaytirdi va o'zining katta o'zgartirishlari bilan o'zbek adabiyotini o'zlashtirishga olib keldi. U adib va tarjimon sifatida o'zbek adabiyotiga muhim hissa qo'shdi va shu bilan o'zbek adabiyoti rivojlantirishida o'z xususiy o'rni bo'ldi.

Kalit so'zlar: Cho'lpon, tarjimonlik mahorati, Vatanga muhabbat, tarixiy adabiyotlar, tajribasining samadorligi;

Akademik Naim Karimov Cho'lpon haqida shunday yozgan edi: "Cho'lponning ulug'vorligi shundaki, u XX asr o'zbek adabiyotini yangi pog'onaga ko'tarib, o'zbek adabiy tilining shakllanishi va ravnaq topishiga ulkan hissa qo'shibgina qolmasdan, xalqda "Vatan", "Millat", "Istiqlol" tushunchalarining teran ma'no kasb etishiga ham mislsiz darajada katta ta'sir ko'rsatdi. O'zga so'zlar bilan aytganda, u xalqda hurriyat tuyg'usini uyg'otdi, uning ko'zidagi g'aflat pardasini olib tashladi, unda Vatanga muhabbat, kelajakka ishonch hislarini tarbiyaladi. Uning fuqarolik jasorati xuddi shundadir".

Adabiyotimizda Cho'lpon singari millat masalasini, milliy g'urur, milliy ozodlik tuyg'ularini hech ham to'xtamasdan, hech tanaffuslarsiz ko'tarib chiqqan ijodkor yo'q. Cho'lpon butun umr, hayotini millatga tikkan va shu yo'lda yashab o'tgan ijodkor edi. Cho'lpon ham boshqa jadidchilar kabi ijodida ma'rifatchilikni kuylagan holda boshlagan edi. Uning "Qurboni jaholat", "Do'xtur Muhammadyor" asarlarida ham aynan ziyoli, o'qimishli kishilarning jaholat qurboni bo'lganliklari aks etgan. Cho'lpon o'zining ma'rifatparvar g'oyalarida jaholatning qanchalik daxshatli og'riq, tuzalmas kasallik ekanligini ko'rsatib o'tgan.

Adabiyotning millat hayotidagi o'rni va roli haqida o'n yetti yoshida maqola yoza olganligi ijodning, adabiyotning millat uchun naqadar kerakligi xususida ega bo'lganligidan dalolat beradi. Bu xususiyati kelgusi yosh avlod uchun o'rnak bo'lsa arziydigan ishidir.

Shoir ijodi keng bo'lsa-da, hayotlik chog'ida uchtagina kitobi bosilib chiqqanligi hammamizga ma'lum: "Uyg'onish" (1922), "Buloqlar" (1923), "Tong sirlari" (1926). Ko'rinib turibdiki, vafotiga qadar (1938) o'n ikki yil vaqt bor edi. Ammo biror kitobi bosilib chiqmadi. Iste'dod qancha yorqin bo'lsa, e'tibor birinchilardan bo'lib qaratilganidek, ma'rifatparvarlarni yo'q qilish yuzasidan olib borilgan ishlarda ham Cho'lpon birinchilardan bo'ldi. 1926-yildan boshlab kommunistlar oyoqqa turib olgandan so'ng Turkiston millatining "gullari"ni qirish ishlari olib borildi, Cho'lpon ijodi qoralanib, "millatchi shoir" degan nom bilan hujum boshlandi. Shundan so'ng shoir ko'zga ko'rinmaslik, ijoddan to'xtab qolmaslik uchun tarjima bilan shug'ullandi. Shekspirning "Hamlet"ini, Pushkinning "Boris Godunov", "Dubrovskiy" asarlarini, Gogolning "Tergovchi", Gorkiyning "Ona" romanini mohirlik bilan tarjima qila oldi.

Tarjimonlikda Cho'lpon o'zining qobiliyatini va ko'nikmalarini yanada oshirdi. U uylarida turli til va adabiyotlardan xabardor edi va yuqori saviyedagi tarjimonlik mahorati bilan ularni o'ziga xos uslubda o'zbek tiliga o'girtirdi. U turli janrlar va shakllardagi adabiyotlarni o'zbek tiliga tarjima qilgan va o'zida o'zining san'atini namoyon etgan. Ushbu tarjimalar o'zbek adabiyoti va o'zbek oqituvchilari uchun muhim manba hisoblanadi.

Cho'lponning uslubi esa ushbu tarjimiy asarlarda ko'rinadi. U tarjimani o'ziga xos uslubiy janr sifatida qabul qildi va adibning original asarlaridan cheklanmagan holda tarjima qilishni qo'llagan. Uning

¹ Namangan davlat universiteti filologiya fakulteti o'zbek tili yo'nalishi 2-bosqich talabasi

uslubida o'zbek adabiyoti va adabiyotshunoslikni o'rganish imkoniyatiga ega bo'lganlar uchun tarjimonlikning mo'ljallanganligi va ularning o'ziga xos janr sifatida taniqlik qozonishiga olib keldi.

Bundan tashqari, Cho'lponning tarjimonlik mahorati va uslubi o'zbek adabiyotida tarjima qilgan asarlarining sifatida ham tasdiqlangan. Uning tarjimasini "Yusuf va Zulayxo" (Antuan de Sent-Ekzyuperi), "Chiziq va Ov" (Oskar Uayld), "Shaytanat" (Dante) va boshqa tarjimalari bilan o'zbek adabiyotida ko'p ta'sir qildi.

Cho'lponning ijodida tarjimonlik mahorati va uslubi juda yuqori darajada edi. U ushbu sohada davlat va xorijiy adabiyotlarning ko'plab asarlari, shuningdek, yuridik va iqtisodiy matbuot materiallarini o'zbek tiliga mashqlaydi. Uning tarjimonlik mahorati juda amaliy va nazariy ravishda kengayib boradi.

Tarjimonlikning amaliy qismida Cho'lpon o'zining uzoq yillar davomida har tomonlama mavjud bo'lgan xayriyatlar va xarajatlar uchun qo'llanilgan bo'lib, bundan tashqari shaxsiy va rasmiy hujjatlarni tarjima qilgan. Ushbu faoliyatida Cho'lpon bir nechta tillarni (inkluziv o'zbek tilini) bilganligi uchun keng muvaffaqiyat qozondi. Uslubi esa, Cho'lponning tarjimonlikda muvaffaqiyatga erishishi uchun muhim ahamiyatga ega edi.

Cho'lpon tarjimonlik uslubida aniqligini, davlat va xorijiy yozuvlarda isbotlagan ajoyib tarzida ta'qib qilishining ajralmas hisoblanishi mumkin. U uning tarjimonlik uslubi tez-tez shuhrat topgan bo'lib, o'qituvchilik faoliyati bilan ham bo'lishi sababli, o'ziga xos uslubiy xususiyatlarga ega edi. Ushbu xususiyatlar tarqalgan asarlarida, maqolalarda va rasmiy hujjatlarda ochiq bo'ladi.

Jamiyatimizda Cho'lponning tarjimonlik mahorati va uslubi, o'zbek tilidagi ko'p kitoblar, maqolalar va adabiyotlar tarqatish orqali mustahkamlanadi. U tarixiy adabiyotlardan, klassik adabiyotlardan, yuridik va iqtisodiy asoslardan, ilmiy adabiyotlardan ham tarjimalar amalga oshirgan edi. Bunda, Cho'lponning uslubi va tarjimonlik mahorati, o'zining ilmiy bilim va tajribasining samarador namunalari sifatida keng qamrovliroq e'lon qilindi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Adabiyot [Matn] 11-sinf: darslik-majmua / B. To'xliyev [va boshq.], - Toshkent: "O'zbekiston milliy ensiklopediyasi" Davlat ilmiy nashriyoti, 2018. 35-b.
2. Turg'unpo'latov, D. R. (2021). Shuhratning "Mardlik afsonasi" balladasi va Mirkarim Osimning "To'maris" tarixiy hikoyalarida vatanparvarlik, vatanga bo'lgan muhabbat tuyg'ularining ulug'lanishi. Scientific progress, 2(3).
3. Жалолов А.А. Ўзбек маърифатпарварлик адабиётининг ривожланиш жараёни (XX аср охири ва XX аср бошлари). Автореф. дис ... филол. фан. докт. –Ташкент: ТошДУ, 1994.
4. Абдулла Шер, Баҳодир Хусанов. Фалсафия. –Ташкент: Ўзбекистон Файласуфлари миллий жамияти нашриёти, 2010.

